

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 7 november 2008

Mål nr

Ö 1139-08

KLAGANDE

ME

MOTPART

HE

Ombud: Advokat MA

SAKEN

Avvisande av ansökan om försäljning enligt lagen (1904:48 s. 1) om
samäganderätt

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands beslut den 7 mars 2008 i mål ÖÄ 35-08

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår MEs överklagande.

ME skall ersätta HE för hennes rättegångskostnader i Högsta domstolen med femtusenfyrahundrafem (5 405) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

ME har yrkat, som han får förstås, att Högsta domstolen skall undanröja underinstansernas beslut och återförvisa målet till tingsrätten för ny handläggning.

HE har bestritt ändring.

HE har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

ME och HE var tidigare gifta med varandra. Enligt köpekontrakt av den 7 april 2006 köpte HE hästen ICG för 45 000 kr. Sedan ME och HE ansökt om äktenskapsskillnad träffade de i november 2006 ett bodelningsavtal. I avtalet angavs bl.a. följande. ”Parterna är överens om att hästen skall ha stallplats på fastigheten XX 5:71 samt att till hästen medförande kostnader liksom eventuella ersättningar skall delas mellan parterna. M skor hästen i första hand, annars delas kostnaden lika”. Därefter följde en redogörelse över hur fastigheten, banklån och banktillgodohavanden skulle fördelas, varefter

angavs: ”Övrigt giftorättsgods inkl. betalningsansvar för skulder behålles av var och en”.

Sedan dom på äktenskapsskillnad meddelats ansökte ME hos tingsrätten om att hästen ICG för hans och HEs räkning skulle utbjudas till försäljning på offentlig auktion enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt. HE bestred ansökan och hävdade att hon ensam äger hästen. Tingsrätten, som fann att övervägande skäl inte talade för att hästen ägs av ME och HE gemensamt, avvisade MEs ansökan. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

ME gör i Högsta domstolen gällande att hästen ägs med lika delar av honom och HE. Han har till stöd för sin uppfattning anfört bl.a. att hästen inköptes vid en gemensam resa till Linköping för deras gemensamma medel och för gemensamt bruk, att det har funnits en gemensam partsvilja att hästen skall vara samägd och att det vid upprättandet av bodelningsavtalet var båda parter uppfattning att hästen ägdes gemensamt med lika delar.

HE har till stöd för sitt bestridande anfört bl.a. följande. Hon tecknade köpeavtalet och betalade köpeskillingen och var således den som förvärvade hästen. Avsikten med köpet var att parternas barn och delvis hon själv skulle ha en häst att sköta och rida. Bodelningsavtalet reglerar inte uttryckligen vem som tillskiftas hästen och anger inte heller att den skall vara samägd efter bodelningen, varför den i enlighet med avtalet tillfaller henne i egenskap av hennes giftorättsgods.

Enligt 6 § samäganderättslagen får varje delägare i sådan samägd egendom som anges i 1 §, däribland lös egendom, om inte annat har avtalats mellan honom och övriga delägare, ansöka hos rätten om att egendomen för gemensam räkning skall utbjudas till försäljning på offentlig auktion. Förordnar

rätten att egendomen skall utbjudas till försäljning, skall rätten enligt 8 § samäganderättslagen utse en god man att ombesörja auktionen och fördela köpeskillingen.

En ansökan om försäljning enligt 6 § samäganderättslagen handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. I ett sådant ärende skall rätten pröva eventuella invändningar om att samäganderätt inte föreligger, liksom frågan om det i övrigt finns förutsättningar för att bifalla ansökan (se NJA 1984 s. 256).

Frågan i Högsta domstolen gäller främst vilket beviskrav angående samäganderätt som åvilar en före detta make, som vill få till stånd en försäljning enligt samäganderättslagen av lös egendom som förvärvats under äktenskapet, när motparten invänder att han eller hon är ensam ägare.

Den som med påstående om samäganderätt vill få till stånd en försäljning av egendom på offentlig auktion kan välja mellan att ansöka om försäljning enligt 6 § samäganderättslagen och att väcka talan mot övriga delägare enligt rättegångsbalken med yrkande att rätten skall fastställa att samäganderätt föreligger samt förordna om egendomens försäljning. (Angående möjligheten att i samma rättegång föra talan om bättre rätt och försäljning, se Walin, Samäganderätt, s. 108 samt NJA 1980 s. 705 och NJA 1982 s. 589.) Om äganderätsfrågan prövats prejudiciellt i ett ärende om försäljning enligt 6 § samäganderättslagen, utgör detta inte något hinder mot att frågan kan tas upp till ny prövning efter stämning i tvistemål.

Om rätten bifaller ansökan enligt 6 § samäganderättslagen och utser en god man har denne inte till uppgift att på nytt pröva samäganderätsfrågan, utan den gode mannen skall så snart beslutet om försäljning vunnit laga kraft

hålla auktion och sälja godset (10 §). Ett beslut om försäljning får således en omedelbar och definitiv effekt för de inblandade parterna.

Handläggningen enligt ärendelagen skiljer sig från den ordning som gäller enligt rättegångsbalken. Förfarandet är i regel skriftligt, även om sammanträde som huvudregel skall hållas när det begärs av en enskild part (14 §) och också bör hållas när detta kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet (13 §). Vidare är principerna om omedelbarhet och koncentration inte tillämpliga, och det saknas möjlighet för en part att höras under sanningsförsäkran. Handläggningen enligt ärendelagen kan därför sägas lämpa sig mindre väl än en handläggning i tvistemål när frågan huruvida samäganderätt föreligger är komplicerad och kräver en mera omfattande prövning.

Trots det anförda bör den som yrkar försäljning enligt 6 § samäganderättslagen ha samma bevisbörda och beviskrav för sina påståenden om samäganderätt som sökanden skulle ha haft om talan om fastställelse av samäganderätt i stället hade väckts i den för tvistemål föreskrivna ordningen.

Enligt köpekontraktet har hästen ICG förvärvats av HE. ME har inte visat att HE hade för avsikt att genomföra köpet delvis för hans räkning (se 53 § andra stycket kommissionslagen). Mellan makar och sambor kan en sådan avsikt i viss utsträckning presumeras, om egendomen förvärvats för gemensamt bruk och den part som inte gjort förvärvet bidragit ekonomiskt till detta (se Högsta domstolens dom den 18 juli 2008 i mål T 2684-07). ME har emellertid inte presenterat något stöd för sitt påstående att han bidragit ekonomiskt till köpet. Oavsett om hästen skall anses ha inköpts för gemen-

samt bruk kan han då inte heller presumeras ha förvärvat samäganderätt till hästen.

På grund det anförda och då det mellan parterna upprättade bodelningsavtalet inte innebär att någon förändring skett av den ursprungliga äganderätten kan ME inte anses vara samägare till hästen. Hans överklagande kan därför inte vinna bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Dag Victor, Torgny Håstad, Ann-Christine Lindeblad och Anna Skarhed (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Anders Larsson